

Burgemeester Job Cohen van Amsterdam gaf gisteren in zijn nieuwjaarstoespraak blijk van Rijnlandse inzichten dat biedt perspectief. We lenen de toespraak maar van Amsterdam.nl en high lighten wat van zijn quotes. De burgemeester geeft in zijn nieuwjaarstoespraak aan dat de economische crisis in 2009 voelbaar is geworden. Het jaar 2010 zal geen gemakkelijk jaar worden. Maar wel een jaar met nieuwe initiatieven, met Amsterdammers die iets willen en veel kunnen, voor zichzelf, voor anderen, voor de stad. Lees even mee, ...

Dames en heren,

Op deze eerste januari van het nieuwe jaar heet ik u, namens het stadsbestuur van Amsterdam, van harte welkom in ons mooie Concertgebouw. We staan aan het begin van 2010 – twee nul 10.

Precies een jaar geleden waarschuwde ik op deze plaats dat de economische crisis niet aan Amsterdam voorbij zou gaan. Als we kijken naar de staat van de stad, dan zijn de effecten daarvan inderdaad merkbaar. De werkloosheid is opgelopen. Meer mensen vragen een uitkering aan, al zijn het er tot nu toe minder dan ik vorig jaar vreesde. Zelfstandigen zonder personeel hebben het vaak moeilijk. Sommige Amsterdamse bedrijven voelen een straffe tegenwind, **sponsors trekken zich terug**. De Sinterklaasintocht ging gelukkig door, maar voor het eerst na tien jaar zullen we komende zomer het Grachtenfestival moeten missen. Ook in 2010 zal de teruggelopen economie pijn doen.

Scherpe keuzes

Als de markt minder wordt, kloppen meer mensen bij de gemeente aan, maar ook de overheidsportemonnee wordt dunner. De economische crisis is allang niet meer een crisis van, voor en door de markt. Door de forse bezuinigingen waar we als rijk en gemeenten voor staan, zullen er scherpe keuzes moeten worden gemaakt. Het gemeentebestuur brengt de mogelijkheden nu in kaart, het is daarna aan de politiek om die keuzes te maken. Met een paar efficiencymaatregelen alleen redden we het niet. Wat dat betreft gáán de gemeenteraadsverkiezingen begin maart ergens over. Verkiezingen waarbij Amsterdammers hun stem kunnen uitbrengen voor het bestuur van de centrale stad èn voor zeven krachtige stadsdelen.

De keuzes waar we voor staan vragen om grondige reflectie: wat doet de gemeente wel en wat doet de gemeente niet, of niet meer? Wie daarover nadenkt, stuit op de vraag over de verdeling tussen publiek en privaat. Die vraag is even terecht als oud en dus voorwerp van debat. Ik wijs op het boek van Marc Chavannes “Niemand regeert”. Met tal van voorbeelden illustreert hij hoe rommelig wij in Nederland met die vraag zijn omgegaan en hoe nodig het is om die verdeling te herijken. Bij de uitdaging van de grote ombuigingen bij rijk en gemeenten zou aan die vraag nadrukkelijk aandacht moeten worden besteed. Overigens gaat het niet alleen om het onderscheid privaat en publiek. In Angelsaksische landen wordt een driedeling gehanteerd: ‘public’, ‘private’ en ‘personal’ – het publieke, het private en het persoonlijke domein. Juist in dat laatste domein heeft de Amsterdamse geschiedenis een bijzondere traditie. Eén waar we trots op mogen zijn, maar ook een die in tijden van crisis extra belicht mag worden. Dat ga ik straks ook doen.

Hoe ging dat vroeger?

Die vraag ligt in het Wibautjaar voor de hand. Honderd vijftig jaar geleden was vrijwel alles van waarde in de stad het gevolg van particulier initiatief. In rijke buurten werd het schoonhouden van de stoep uitbesteed. Het ophalen van vuil werd in Amsterdam aan particulieren over gelaten: kinderen uit weeshuizen konden er een centje mee verdienen.

Wie ziek, werkloos, gehandicapt, wees, weduwe of dakloos was, wendde zich niet tot het stadsbestuur maar was aangewezen op de liefdadigheid van kerken en rijke burgers. Het stadsbestuur speelde maar een beperkte rol. Uitzonderingen daargelaten: het toenmalige stadhuis, het huidige Paleis op de Dam, was in de 17e eeuw door de burgervaders tot stand gebracht, onder leiding van Jacob van Campen. Het kostte een cent – acht en een half miljoen gulden, voor die tijd een astronomisch bedrag -, maar dan had je ook het achtste wereldwonder.

Aan het begin van de 20e eeuw, in de tijd van Treub, Wibaut, en De Miranda vond een politieke en maatschappelijke omwenteling plaats. Daartoe mede aangezet door de arbeidersbeweging nam de overheid de verantwoordelijkheid voor nutsvoorzieningen, huisvesting, infrastructuur, onderwijs en gezondheidszorg. Dat was hard nodig. De bevolkingsgroei als gevolg van de industrialisatie zorgde voor erbarmelijke omstandigheden in krot- en kelderwoningen waar hygiëne ver te zoeken was. ‘Werken tot je erbij neervalt’ kon je gerust letterlijk nemen. Veel meer dan een dak boven het hoofd konden de meeste Amsterdamse gezinnen zich niet veroorloven. Het afgelopen jaar is veel aandacht besteed aan het Wibauts pionierswerk. Graag wijs ik op het boekje van Eric Slot en Hans Moor, Wibaut, onderkoning van Amsterdam, dat ter gelegenheid hiervan verscheen.

Ook de landelijke overheid zag de noodzaak om een groot aantal taken naar zich toe te trekken. Zo kwamen er sociale wetten en collectieve voorzieningen die wij nu als vanzelfsprekend beschouwen, gebouwd op principes van solidariteit en draagkracht. Maar vanaf de jaren tachtig, in navolging van Thatcher en Reagan, kregen liberalisering en marktdenken de overhand: een veelomvattende staat was niet altijd doelmatig. Prachtig voorbeeld is de telecommunicatie: als je twintig jaar geleden een telefoonaansluiting aanvroeg, had je geluk als je die na een week of zes kreeg. Nu, kun je kiezen uit tal van providers en ben je vrijwel direct ‘on-line’. Zo werden belangrijke pijlers van de publieke sector overgeheveld naar de private sector of op afstand van de overheid gezet: de

volkshuisvesting, de NS, het openbaar onderwijs, de energiesector, en, dat móet u aanspreken: de taxi's. **En daarmee heb ik meteen een voorbeeld te pakken dat illustreert hoe een overheid op afstand ook niet alles is.** De vraag vanuit Amsterdam om veel meer zeggenschap over het taxivervoer te krijgen, is er niet voor niets. Zoals wij als stadsbestuur meer te zeggen willen hebben over de kwaliteit van het onderwijs. Zoals wij de samenwerking met de woningcorporaties als een absolute noodzaak zien: de ingrepen in de probleemwijken en op de Wallen zijn er sprekende voorbeelden van. Zoals wij ook, veel meer dan nog maar enkele jaren geleden, achter de voordeur kijken als er sprake is van geweld achter diezelfde voordeur. Met succes, want de wet die een tijdelijk huisverbod mogelijk maakt, werkt. Nog niet goed genoeg, maar wel met resultaat. Zoals wij actief zijn als het gaat om de geïntegreerde aanpak van probleemjeugd: preventief als het kan (door school of werk), repressief als het moet.

Grote projecten

Grote projecten blijven intussen een taak van de overheid; soms met medewerking van marktpartijen, maar die samenwerking blijft moeizaam. Het is geen nieuws als ik zeg dat drie van die grote projecten van vitaal belang zijn voor de toekomst van stad en regio: de Noord/Zuidlijn, de Zuidas en de Zeesluis. Ik zeg er in omgekeerde volgorde iets over.

Over de Zeesluis hebben we een doorbraak bereikt; er is overeenstemming met het Rijk om op korte termijn de oude sluis te vervangen. Dat is meer dan welkom voor de bedrijven in de vierde haven van Europa die zien dat schepen steeds breder worden. Bovendien kunnen de havens van Rotterdam en Amsterdam elkaar zo versterken, wat in het licht van de internationale concurrentie niet onbelangrijk is. .

De Zuidas is een vierkante kilometer die in zakelijk opzicht zijn gelijke in Nederland niet kent en die noodzakelijk is om de concurrentie met andere wereldsteden aan te kunnen. Maar eenvoudig is de ontwikkeling naar een dokmodel niet. Wij werken ook hier nauw samen met het Rijk.

En dan de Noord/Zuidlijn. Met de aanleg daarvan hebben we forse tegenslagen gekend. Inmiddels liggen de rapporten van de commissie Veerman en van de Enquêtecommissie op tafel. Veerman heeft het belang van de lijn nog eens onderstreept: het is de slagader voor het vervoer in de regio. Het – uitstekende- rapport van de Enquêtecommissie is door het College 'confronterend' genoemd. Er is veel mis gegaan en het is van groot belang om de achtergronden daarvan grondig te analyseren. Die zelfreflectie mag verwacht worden – waarbij ook hier de veranderde positie van publiek en privaat in ogeschouw genomen moet worden. Maar ik begrijp heel goed dat de Amsterdammers van nu daar weinig aan hebben. Zij willen in meerderheid dat de nieuwe metrolijn op voortvarende en verantwoorde wijze wordt afgemaakt door een bestuur dat tot in zijn vezels beseft hoe waardevol die prachtige, oude binnenstad is. Er wordt hard gewerkt aan een verbeterde projectorganisatie om dit te realiseren. Aan het project zijn risico's verbonden die wij – College en Raad – in alle openheid zullen bezien en bespreken. Intussen hecht ik eraan òk te wijzen op de prestaties die al geleverd zijn. Ik heb regelmatig ondergronds een kijkje genomen, en het is indrukwekkend wat je dan ziet. Twee weken geleden is voor het publiek een uitkijkpunt op een diepte van acht meter geopend aan het Rokin. Ik kan u een bezoekje aanbevelen.

Ongenoegen en wantrouwen

Als ik dat alles overzie, is het beeld ambigu. Aan de ene kant zie ik een markt die niet gebracht heeft wat velen enkele decennia geleden daarvan verwachtten en een overheid die weer meer taken op zich neemt, maar dat niet altijd goed genoeg doet. Dat alles leidt tot ongenoegen en wantrouwen bij burgers. **Ongenoegen en wantrouwen tegen banken, tegen de NS en Prorail, tegen taxi's, tegen de Noord/Zuidlijn, tegen regels van de overheid,** maar even hard tegen het niet handhaven daarvan.

Aan de andere kant is dat niet het enige wat ik als burgemeester van onze stad zie. Want ik zie niet alleen de publieke en private sector, ik zie ook wat individuele Amsterdammers doen. Die doen wat zij al eeuwenlang doen. Zij roeren hun mond, klimmen in de pen of sturen een e-mail. Ik ontmoet overal Amsterdammers die zich inzetten om hun stad die bijzondere plaats te laten zijn die het al eeuwen is. Amsterdammers die buurtwerk doen, buddy worden, een museum stichten waar prompt meer dan 600.000 bezoekers op af komen, of die een eigen onderneming starten. En die zich niet laten kisten. ***Een maand geleden ging ik 's avonds even langs bij Bagels & Beans aan de Bos en Lommerweg. Een nieuwe zaak waar in de eerste drie maanden zeven keer is ingebroken. Het is schandelijk dát het gebeurt, maar ook dat is de realiteit van de grote stad. De eigenaren hielden een feestje voor de inbrekers, om te laten zien dat er echt niets te halen valt. Behalve lekkere koffie. En een buurt die hen geweldig steunt.***

Ik zie een stad waar particuliere initiatieven bloeien. Zoals de **Weekendschool** die met hulp van velen kinderen inspirerende lessen geeft. Zoals het project VoorUit in de Vogelaarwijken waar studenten de handen uit de mouwen steken in ruil voor een woning in de buurt.

Zoals het **Gilde Amsterdam** en de Schorer stichting die beide met al die honderden vrijwilligers in 2009 hun 25 jarig bestaan vierden. Of het coachproject Goal! Vijfhonderd hoger opgeleide Amsterdammers gekoppeld aan een jonge stadgenoot. De ene coach gaat mee naar open dagen van vervolgoopleidingen. De ander gaat mee sporten. En er is iemand die een meisje uit Slotervaart de oude stad laat zien omdat zij nooit uit haar eigen buurt komt. Projectleider Mieke Megens kan daar mooi over vertellen. Ze zegt: de coaches willen niet het beste van zichzelf in de jongere stoppen, ze proberen het beste uit de jongere te halen. Talloze initiatieven komen zo ieder jaar voorbij. Op persoonlijke titel, vanuit een organisatie, of samen met anderen. Het Hudsonjaar, Amsterdam University College, de Duisenberg School of Finance, straks de Giro, en voor de zesde keer Sail.

Optimistisch en weerbaar

En zo is Amsterdam optimistisch en weerbaar. Het leven is voor vrijwel alle groepen de laatste tien jaar verbeterd – al leven er nog steeds te veel mensen op of onder de armoedegrens. Die voorspoed was en is te danken aan de mensen die de stad maken. Aan die mevrouw drie stoelen rechts van u. En die mijnheer schuin voor u. Mensen zoals uzelf. Mannen en vrouwen die niet wegstaren maar meedoen. Van ambtenaren tot ziekenverzoekers, van kunstenaars en journalisten tot ondernemers en onderzoekers. **Amsterdammers die zich inzetten voor hun stad.**

Na de televisie-uitzending van de documentaire De Onrendabelen, een film op initiatief van Marcel van Dam, stelde iemand mij de vraag: is Amsterdam barmhartig? Bekommeren wij ons om mensen die kopje onder dreigen te gaan?

Vraag dat eens aan Dirk de Graaf van De Werkmeester, waar zogenaamde Wajongers worden begeleid. Jongeren kunnen er lassen, timmeren, fietsen repareren of koken. Alles zit hier, zegt De Graaf. Autisten, of jongens met een verslaving. Je hebt erbij die gewend zijn de hele dag thuis op de bank te blowen. Bij **de Werkmeester** zeggen ze: er is voor iedereen een plek te vinden. De Graaf vertelt: ik heb een jongen die heel goed is in het schrijven van softwareprogramma's. Die jongen werkt nu bij een ingenieursbureau, maar wat hij echt moeilijk vindt, is een dagje vrij vragen.

Amsterdam barmhartig?

Is Amsterdam barmhartig? Ik mocht afgelopen zomer het nieuwe lunchcafé Freud openen in de Spaarndammerstraat. Freud is een particulier initiatief waar mensen werken die een psychiatrische aandoening hebben. De één staat in de keuken, de ander verzorgt de bloemen en doet het strijkgoed, weer een ander bedient. Ook hier geldt: er is voor iedereen een plek. Freud is opgezet door Renske Kastelein. Zij weet dat je nergens aan de bak komt als je schizofrenie hebt, of manisch depressief bent. Maar met wat begeleiding functioneren deze mensen prima, zegt ze. De gasten komen uit de hele stad, juist omdat het personeel een tikje anders is. En vanwege de keuken. Op de lunchkaart staat een broodje Job, mijn favoriete broodje, met extra beleggen kaas en mosterd. Dat is ook het lievelingsbroodje van een Amsterdams jongetje van acht jaar dat tegen me zei: maar bij ons thuis heet het een Broodje Lucas. Er is niks mis met het zelfbewustzijn van de Amsterdammer.

Zo gaan wij 2010 in, in het dorp Amsterdam dat op kousenvoeten een metropool is geworden. Geen gemakkelijk jaar, maar wel een jaar met nieuwe initiatieven, met Amsterdammers die iets willen en veel kunnen, voor zichzelf, voor anderen, voor de stad. Een stad waarvan het een feest is om daarvan burgemeester te zijn.

Gijsbrecht

Als u zich straks in het feestgedruis begeeft, bent u dus in het gezelschap van mensen die net als u hart hebben voor deze stad. Hef dan het glas met vrienden en onbekenden. Op Amsterdam: stad van, voor en door Amsterdammers.

Voordat u straks uitzwermt over alle foyers van ons onvolprezen Concertgebouw, vraag ik nu uw aandacht voor Theatergroep De Warme Winkel. Die zal, met zijn visie op Vondels Gijsbrecht, de herinnering oproepen aan de traditionele uitvoering van dat stuk op 1 januari. Kees Fens schreef **begeesterd** over deze uitvoeringen in een van zijn laatste boekjes, 'Het geluk van de brug', dat ik een paar weken voor zijn dood van hem kreeg. Die begeestering bracht me ertoe iets van die traditie terug te brengen. Ik ben benieuwd!